

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՅԹՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Անդիլիսիոն ես կը գտնեմ՝ բոլոր
մարդոց մէջ՝ ամենէն աւելի հաս-
տատուն և կանգուն կեցողը իր կօշիկներ-
բուն վրայ... Եթէ կայ բան մը որ իրեն
համար արժէք մ'ունենայ, է արիւթիւնը
կամ սրտոտութիւնը (pluck)․ բառ մը որ
ստուգիւ չէ՝ այնքան գեղեցիկ, բայց ամբողջ
Ազգը համաձայն է, երբ կ'ուզէ սոյն բառով
մասնաւոր յատկութիւն մը նշանակել։ Կա-
ռապտներ, վաճառականներ, կիներ, եպիս-
կոպոսներ, լրագիրներ, առ հասարակ ունին
սոյն յատկութիւնը․ Times լրագիրը, կ'ը-
սեն, ամենէն սրտոտ իրականութեան յատ-
կանիչն է Անգլիոյ մէջ։

Անգլիացիք կ'ուզեն որ իւրաքանչիւր մարդ իր կարծիքին տէրը ըլլայ, ու կ'ատեն կեղծ ու վեհերոտ այն մարդը, որ գործի մէջ անկարող է ուղղակի պատասխանելու այս կամ ոչ: Անոնք կը համարձակին իրենք գիրենք քելի անախորժ ընել. ոչ միայն, այլ և կը թողուն որ զրժես բոլոր պատուի-
րաններուն, միայն թէ յայտնի և բնական կերպով զրժես: Պէտք է ինքզինքդ կարեւոր մարդ մը ցուցնես. այն ատեն պիտի կարեւ-
նաս յաւոյդի այս կամ այն գործին մէջ:

Անգլիացիներն կը քալէ, կ'ուտէ ու կը խմէ, կ'ածիլուի, կը հագուի, շարժուածներ կ'ընէ և ամէն կերպով ու իրեն յատուկ եղանակով կը գործէ ու կը կրէ, առանց իր քովիներէն ակնածելու, զգուշանալով սակայն որ չխառնուի անոնց գործերուն և անոնց տաղտուկ չպատճառէ. ոչ թէ ինք սովորած ըլլայ մերձուորներուն նայուածքը բանի տեղ չդնելու, այլ որովհետեւ իրապէս զբաղած է իր անձնակոմն գործով ու չի խորհիր անոնց վրայ: Իւրաքանչիւր մարդ, այս քաղաքակիրթ երկրիս մէջ, իր պատեհութեան

Համաձայն կը գործէ՝ այնպէս՝ ինչպէս պիտի գործէր Ուխաբոնսինի մէջ առանձնացած ռահազորդ գաղթական մը (pioneer)։ Զգիտեմ թէ աշխարհիս մէջ կա՞յ տեղ մը, ուր անհատական արտառոցութիւն մը այսքան ազատօրէն թոյլ տրուի, և միաժամանակ ոչ ոք տառով երբեք զբաղի։ Անգլիացին տեղափոխարար անձրեւին տակ կը քալէ, դոց հովանոցը ձօձելով ձեռքին մէջ իբր գաւազան. գլխուն վրայ կը դնէ կեղծամ մը, ցփսի մը, կամ համետ մը, և կամ գլխիվայր կանգուն կը կենայ, և ոչ ոք այդ մասին զխորոլթիւն կ'ընէ։ Լը որովհետեւ շատ մը սերունդներ նոյն բանը կատարած են յաջորդաբար, այլ եւս ատի մտեր է իր արիւնին մէջ։

Վերջապէս, այս կղզեբնակներէն իւրաքանչիւրը ինքնին կղզի մը դարձած է ապահով, անվտանգ, անհաղորդական։ Օտարներու խումբի մը մէջ՝ դու զինքը խումբը պիտի կարծէիր. անոր աչքերը չեն թափառիր իր սեղանէն ու իր օրաթերթէն աւելի հեռուն։ Երբեք չես տեսներ զինք հետաքրքրական բանէ մը տարուած կամ անպատշաճ յուզումէ՝ մը բռնուած։ Անգլիացիք առ հասարակ կրթուած են կենցաղագիտական մի և նոյն խիստ դպրոցին մէջ։ Օտարներու ձեռք չեն տար։ Թոյլ չեն տար որ աչքերդ իրենց աչքերուն հանդիպին։ Գրեթէ նախատինք կը համարին մարդու մը երեսը նայելը՝ առանց նախապէս անոր ներկայացուած ըլլալու։ Ներկայացումներ նուիրական բաներ են իրենց համար։

Անգլիացիք կը պահէն միշտ իրենց հին սովորոյթները, տարազներն ու շքեղ հանդէսները, իրենց կեղծամի ու մականը, արքայական թագն ու գաւաղանք: Լոնտոնայի

փողոցներուն մէջ տակաւին կը տեսնուին Միջին Դարերու հետքերը։․․ Անոնք, ներկայ թագաւորին ստակման օրը, կրկնեցին մետասաներորդ դարու իրենց արարողութիւնները։ Ժառանգական-աւատական տիրոջ կամ իրաւունք բնական բան մըն է իրենց համար։ Հանրային պաշտօններ, հողային վարձույթներ, գործառնութիւն և աւանդութիւններ յսպէս կը սերին ու մինչեւ մեզի կը հասնին։ Անգլիական զօրութեան հիմերէն մին է նաեւ իրենց խորշիւքը

փոփոխութիւններէ : Պարոնները կ'ըսեն.
Nolumus mutari « Չենք ուզեր փոփո-
խուիլ », ու Լոնտրայի բնիկները (Cockneys)
երբ օտարականներէն խնդրուին բացատ-
րելու այս կամ այն սովորոյթին պատճառը,
ծագումը, անոնց հետաքրքրութիւնը խափա-
նելու համար, կը պատասխանեն. պարզա-
պէս « Լորտ, Պարոն, ասի միշտ այսպէս է
եղած » :

P. W. EMERSON

R. W. EMERSON
(English Traits)

Pf. L. F. b.

ՀԱՅԿ. ՄԻՋԻՆ ԴԱՐՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԿՇՈՒՂ ԲՈՒՏԱՂ ՕՂԼԻ ՂԱԶԻ ԻՄՆ

1937ին Սպահան գտնուած ատենս յարգելի Պր. Մարտիրոս Արքար ինծի նուիրեց կարգ մը արժէքաւոր վաւերաթուղթերու հետ նաեւ քանի մը հին ձեռագիրներ, որոնցմէ մին հաւաքածոյ մըն է հեքեթար ներու որպէս Պղնձէ Քաղաք, Խրատք Խիկարի եւայլն, եւայլն, գրուած թուղթի վրայ

Ի Սուրաթ Բանդար (Հնդկաստան) 1720ին:
Սոս ձեռագրին վերջը կայ գրչէն տաղ մը,
գրուած Բուտաղ Օղլի Ղազի Խան աշուղ-
տաղտասացէն, որուն ինքնութիւնը այլուստ
ինձի բոլորովին անծանօթ կը մնայ:
Ահա այդ տաղը իր իսկ կէտագրութեամբ:
Տաղին խորագիրն է.

«**Հոգիւն. եւ մարմին մեղաց համար յին զմիևոյ. հետն բանս է. արարեալ**»

Հոգին. ի մարմին. եղբայր, շուռ կուգան աշխարհս, հետ իրանց.
 Դատել եմ. շատ խաղինայ (1) մեղք ու վարձք. գիւիտն (2) է դրած.
 Հոգին. ի մարմնուն. ասաց միաբան. լինենք յետ իրանց.
 Ծու(ն)րը ածենք. աղօթք անենք թուղութիւն, խնդրենք. մեր մեղաց
 Մարմին. ի հոգուն. ասաց. դեռ մանուկ եմ յետըն. մանկաց.
 Նստել պիտի. ուտենք ու խմենք. մէկ զմէկ. սրտով ենք. սիրած.
 Հոգին. ի մարմնուն. ասաց. դու արթուն, կացիր, դու իմաց.
 Գնայ մօտ եկեղեցի ծուռտր. ածիր դու քոյ մեղքն. լաց
 Մարմին. ի հոգուն. ասաց. աշխատել պիտիք շոր ու հաց.
 Նստիք ուտեք. ու խմեք. շոր հագնինք. շուռ գանք. զարդարած.
 Հոգին. ի մարմնուն. ասաց. քեզ խրատ տամ վերայ. խելաց.
 Հաց մի կեր հաց մի հոգուտ. դու խնդրէ. որ տաս. աղքատաց
 Մարմին. ի հոգուն. ասաց. ամարաթ. շինիք բոլորած.